
Spis rzeczy

Przedmowa	7
1. Pismo Święte, wojna i <i>sacrum</i>	9
Izrael i święta wojna	9
Wojny Jahwe i ich dzisiejsza interpretacja	15
Religie, mity i wojny	18
Wojna a <i>sacrum</i>	24
Jezus i niejednoznaczność królestwa	30
Milczenie Nowego Testamentu na temat wojny	34
Teksty apokaliptyczne	36
2. Od cesarstwa pogańskiego do doczesnego, czyli od zmagających duchowych do doczesnych	41
Prawo wojny i prawo pokoju w cesarstwie rzymskim	41
Chrześcijananie w armii rzymskiej	44
Zastrzeżenia chrześcijańskich intelektualistów wobec służby wojskowej (II–III wiek)	49
Wojna chrześcijańska to wojna duchowa	53
Męczeństwo: apogeum i krwawe wypaczenie walki duchowej	55
Nawrócenie władzy w IV wieku i pojawienie się Boga Zastępów	57
Zastęp Chrystusowy i zastęp cesarski	59
Święty Augustyn i walka duchowa	62
Ojciec wojny sprawiedliwej czy wojny świętej?	64
Wojna sprawiedliwa: teoria i praktyka	67
3. Wczesne średniowiecze: beznadziejna walka przeciwko wojnie	73
Wojna jako sąd Boży	73
Bóg rękojmą zwycięstwa królów chrześcijańskich	75
Niesprawiedliwość wojen wewnętrznych	78

Nieczystość rzemiosła zbrojnego	79
Zakazanie duchownym uczestniczenia w wojnie. Teoria	82
Praktyka. Kościół skażony duchem wojennym	84
Próby uczłowieczenia wojny	86
Dżihad. Połączenie walki duchowej ze świętą wojną	89
Opóźnienie świętej wojny chrześcijańskiej	93
 4. Ideał pokoju Bożego i jego schyłek (X–XII wiek)	97
Pokój Boży, wojna święta, wojna sprawiedliwa. Schyłek ideału	97
Pokój Boży. Przymierze biskupów z ludem	101
Cluny a pokój Boży	105
Pokój biskupów, pokój mnichów, pokój króla	106
Wyrodnienie i naginanie pokoju Bożego	109
Potępienie najemników, kuszy i turniejów (XII wiek)	112
Daremność zakazów	116
Militaryzacja Kościoła. Święty Jerzy	120
 5. Od pokoju Bożego do wojny świętej (XI–XIII wiek)	125
Apel Urbana II (1095)	125
Wojna święta jako walka duchowa i męczeństwo	126
Tradycja wojen Pana	127
Apokaliptyczne obrazy i rzezie	130
Krucjata, dopełnienie pokoju Bożego	134
Krucjata jako zwieńczenie procesu chrystianizacji rycerstwa	135
Chrześcijaństwo wojujące	138
Święty Bernard: „Najlepiej ich zabić”	141
Zjednoczenie dwóch milicji, czyli zakony rycerskie	146
Rycerstwo. Ideał i rzeczywistość	147
Święta wojna, polityka i kolonializm	149
Objęcie świętą wojną heretyków	152
Cel krucjaty to raczej walka niż nawracanie	155
Krytyka krucjat i ich przeobrażenia	160
 6. Od wojny świętej do wojny sprawiedliwej (XIII–XV wiek)	165
Stan rycerski staje się podporą monarchii	166
Król, spadkobierca pokoju Bożego i świętej wojny	168
Opracowanie teorii wojny sprawiedliwej	169
Wojenna teologia, duszpasterstwo i mistyka	174
Wojna sprawiedliwa i królewska propaganda. Henryk V	177
Królowie i wojna sprawiedliwa w XIV i XV wieku	180
Religijna obrzędowość wojny średniowiecznej	185
Duchowni w armii	187

Papiestwo i próby arbitrażu	190
Dryfowanie ku wojnie	194
Pokój: herezja czy utopia?	196
7. Sekularyzacja wojny sprawiedliwej (XV–połowa XVI wieku)	201
Wojny papieskie	202
Wojna sprowadzona do banału	205
Utopia a wojna	207
Udoskonalenie teorii wojny sprawiedliwej:	
Francisco de Vittoria (1540)	210
Wojna sprawiedliwa jako usprawiedliwienie wojny?	216
Erazm. Wojny nie da się uzasadnić na podstawie Ewangelii	218
Dyskusja w sprawie wojny kolonialnej	223
8. Od wojen religijnych do wojen królewskich (połowa XVI–połowa XVII wieku)	229
Wojny religijne jako powrót do wojny świętej	229
Papiestwo a wojna religijna między rokiem 1566 a 1605	233
Osłabienie międzynarodowej pozycji Stolicy Apostolskiej (1605–1659)	235
Fala sprzeciwu wobec religijnej przemocy a protestanci	238
Sekularyzacja planów powszechnego pokoju	242
Od wojny religijnej do wojny królewskiej	246
Coraz większy liberalizm teorii wojny sprawiedliwej. Jezuici. Suarez	248
Wojna na początku XVII wieku rzeczywistością społeczną nie mającą nic wspólnego z prawem i religią	253
Bezsilność Kościoła w obliczu racji stanu. Richelieu	255
Teolodzy zostawiają wolne pole	259
Pochwała i sekularyzacja wojny	262
Walka duchowa jako szaniec wojny świętej	267
9. Usankcjonowanie wojen królewskich (połowa XVII–koniec XVIII wieku)	273
O dobrym pożytku z <i>Te Deum</i>	273
Kler uzasadnia wojny Ludwika XIV	277
Wojny króla to wojny sprawiedliwe i święte	282
Klimat świętej wojny w Anglii	284
Regres pojęcia wojny sprawiedliwej	288
Spowiednik aprobuje wojny królewskie	290
Król wcieleniem chrześcijańskiego pokoju	292
Grzechy ludu przyczyną klęsk. Hiszpańska wojna sukcesyjna (1702–1713)	295

Gloryfikacja czynów wojennych w kazaniach	300
Kler a wojny Ludwika XV. Koszt i konieczność walki z angielską bezbożnością	303
10. Wojny królewskie a sumienie chrześcijańskie (połowa XVII–koniec XVIII wieku)	309
Humanizacja wojny	309
Krytyczne spojrzenie na wojny królewskie. Massillon i oratorianie ..	313
Pokojowe plany księdza de Saint-Pierre'a	318
List Fénelona do Ludwika XIV (1693–1694)	321
Fénelon i wojna. Zasady	323
Sprzecznosci, w jakie popada Fénelon w związku z hiszpańską wojną sukcesyjną (1701–1713)	327
Fénelon opowiada się raczej za wojną narodową niż królewską	331
Bossuet: wojna jest plagą	333
...Lecz tylko król może o jej wszczęciu decydować	335
Kościół, armia i prawo do wojny	338
Żołnierz chrześcijański	340
Książd Maury i obrona pokoju (1767)	344
11. Bóg Zastępów w służbie narodu (XIX wiek)	347
Przetasowanie kart	347
Wojna jest sprawą Boską	348
Chryścianizacja armii za restauracji	355
Kłopotliwa dla Kościoła kwestia włoska (1848–1859)	359
Ostatnia święta wojna. Jak się ginie za państwo papieskie (1860–1870)	362
Bóg Zastępów na Krymie i w koloniach	365
Wojna secesyjna jako Boża wojna służąca odrodzeniu Stanów Zjednoczonych	368
Kościół a wojna w ustroju antyklerykalnym. III Republika	370
Bezsilność Rzymu w walce o pokój	373
Plan ojca Taparellego	376
12. Tryumf i zakwestionowanie Boga Zastępów (1914–1945)	379
Izolacja i bezsilność Stolicy Apostolskiej podczas pierwszej wojny światowej	379
Kościół narodowe sławią wojnę	384
Naród przed Kościołem	388
Narodziny nurtu pacyfistycznego w Kościele (lata dwudzieste)	391
Papież i pokój światowy. Liga Narodów czy świat chrześcijański? Encyklika <i>Ubi arcano Dei</i> (1922)	393

Luigi Sturzo i teolodzy z Fryburga. Porzucenie koncepcji wojny sprawiedliwej	397
Problem wojny ideologicznej	399
Watykan a wojny w Etiopii i Hiszpanii	403
Pius XII i druga wojna światowa	406
Niezbędność nowej teologii wojny	409
13. Od teologii wojny do teologii pokoju	413
Zaczęła się trzecia wojna światowa	413
Ograniczenia moralności chrześcijańskiej w obliczu użycia broni atomowej	416
Problem ostraszania	420
Potępienie zimnej wojny	423
Wojny lokalne: katolicyzm rozdrobniony	425
Jan Paweł II: „Żadna wojna nie może być święta” (1991)	429
Bezsilność Kościoła w obliczu wojny	432
Pacyfizm, odmowa pełnienia służby wojskowej	435
Zakwestionowanie wojny sprawiedliwej	438
Wojna stała się irracjonalna i absurdałna	444
Śmiałość wypowiedzi pokojowych	446
Ostrożność działania	447
Cztery podstawy pokoju	449
Agresywność a duchowość	452
Etyka ekumeniczna?	453
Zakończenie	457
Indeks nazwisk	467